

Т.М. Калюжна
(Національний гірничий університет)

АНАЛІЗ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДЕЯКИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

У сучасну епоху структура світової вищої освіти надзвичайно різноманітна. Домінуючими є дві системи вищої освіти. По-перше, унітарна система, коли вища освіта забезпечується університетами та відповідними до них закладами. Такі заклади пропонують як загальні академічні ступені, так і професійно орієнтовані програми різної тривалості і рівня. Такою є освіта в Австрії, Швеції, Фінляндії, Іспанії.

По-друге, подвійна система з традиційним університетським сектором, що має чітко окреслену структуру. Така система у більшості розвинених країн світу – Бельгія, Великобританія, Данія, Німеччина, Франція і т.д.

Метою статті є аналіз основних тенденцій розвитку системи вищої освіти у деяких країнах Європи, сучасного стану у вищій освіті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження сучасних європейських систем розкриті в наукових працях А.Н. Афанасьєва, А.І. Галаган, Н.В. Мукана. Європейські системи вищої освіти і основні тенденції їх розвитку були предметом наукових пошуків Є.І. Бражника, Б.Л. Вульфсон, О.М. Джуринського і т.д.

Провівши аналіз, можна охарактеризувати існуючі світові практики підготовки і перепідготовки населення кожної окремо взятої країни.

Основна частина. Вища освіта Великобританії була представлена заснованими у XII – XIII ст. університетами в Оксфорді та Кембриджі, що були створені для навчання еліти. Ситуація змінилася у XX столітті після Другої світової війни.

Зазначимо, що університети Великобританії мають високий рівень автономії у визначенні курсу, програм, методів навчання, установленню методів контролю роботи. Часто проводиться поточний контроль з урахуванням його результатів під час вирішення питання про перехід на наступний курс чи рівень. Зараховані до університетів студенти спочатку намагаються здобути кваліфікацію бакалавра, яку можна отримати на гуманітарних, природничих чи педагогічних спеціальностях за 2-3 роки, архітектурних, інженерних спеціальностях та менеджменту за 3-4 роки, ветеринарії, медицини – за 5-6 років. Отримавши кваліфікацію бакалавра, студент має право продовжити навчання для отримання магістерського ступеня, але для цього необхідно 2-3 роки викладання, навчання чи досліджень. У країні нема єдиного зразка диплома про освіту. Захищаються титули «бакалавра», «магістра», «доктора».

Дещо іншою є система вищої освіти Іспанії. Її своєрідність полягає у винятковій однорідності – 98% студентів навчаються в університетах, поза якими готують лише фахівців з туризму, ремесел і деяких інших видів занять.

Серед університетів більшість мають класичний набір програм навчання, але є кілька політехнічних і відкритий університет дистанційного навчання. В цілому, в країні діють 52 університети, з яких 7 – недержавні. Тривалість навчання із присудженням повного диплома – 4-5 років, вищі технічні школи після 4-5 років навчання видають дипломи вищих інженерів. Університетські та інженерно-технічні школи надають дипломи після 3 років навчання.

Сформована автономність університетів надає їм право вводити за потреби, окрім загальних, ще й додаткові вимоги. Конкурсні вступні іспити формують у вигляді тестів, що запроваджуються екзаменаційною комісією одночасно на всій території Іспанії

Особливими є умови вступу осіб віком понад 25 років, які складають два специфічні тести, під час прийому враховується їхня трудова діяльність.

Провінційно-територіальний поділ країни вплинув на пріоритети у контингенті: 95% місць надається мешканцям цієї ж території, а 5% - прибулим з інших місць.

Трирічне навчання в університетських школах надає кваліфікацію інженера-техніка з правом продовження у другому циклі цих же університетів.

П'ятирічне навчання на факультетах університетів чи в їхніх вищих школах закінчується дипломом, що надає право на післядипломне навчання. Процес навчання організовано за трьома циклами: базовий (2-3 роки), спеціалізований (2 роки з присвоєнням диплома), дослідницький (2-3 роки з отриманням диплома доктора).

Зміна характеру ринку праці має наслідком перехід до освітніх стандартів нового типу. Так, зокрема, в Німеччині сучасну вищу освіту можна здобути в університеті, педагогічному ВНЗ, вищій школі мистецтв або вищому технічному навчальному закладі.

Сьогодні для вищої освіти Німеччини характерна взаємодія федерального уряду та урядів земель: регулярно збирається конференція міністрів освіти земель, також є Спілка ректорів ВНЗ. Більшість серйозних документів вони розробляють спільно. В Німеччині 318 закладів вищої освіти різного рівня: 91 звичайний та загальноосвітній університети, 11 педагогічних, 19 теологічних, 43 мистецьких і 153 технічних та спеціалізованих ВНЗ. Також є недержавні ВНЗ.

Усі заклади вищої освіти поділяються на такі групи:

- університети (класичні, технічні, загальноосвітні та спеціалізовані) вищі фахові школи зі спеціалізованою фаховою підготовкою, готують спеціалістів з інженерії, бізнесу, менеджменту;

- вищі школи (коледжі) мистецтв і музики.

Основою системи вищої освіти є університети. Вони мають зазвичай класичну структуру і завдання: несуть відповідальність за наукові дослідження, навчання, підготовку кадрів вищої кваліфікації, готують докторів наук, наділені правом присуджувати габілітацію. Навчання триває щонайменше чотири роки. Для вступу на деякі напрями вищої інженерної освіти вимагають певного досвіду роботи на виробництві. Існує також можливість вступу до ВНЗ без формального атестата на основі конкурсних іспитів та обов'язково певного стажу роботи за даною спеціальністю.

Навчання у державних закладах освіти безкоштовне (крім плати за гуртожиток, користування спортивними спорудами тощо). Для біднішої категорії студентів на певний час призначається стипендія, половину якої протягом певного часу необхідно повернути.

Випускникам вищих навчальних закладів після складання державного екзамену присвоюють титул дипломованого спеціаліста, а в університетах – магістра, що дає право на державну службу, відповідну фахову діяльність та аспірантуру. Магістратура зорієнтована на викладацьку діяльність Вищою кваліфікацією в Німеччині є титул доктора. Це вимагає 3-5 років наукових досліджень, здачі державного екзамену та захисту дисертації. Диплом чи магістерське посвідчення видають після 1-2 років поглибленого додаткового навчання.

Висновки. Представлений аналіз деяких європейських систем сучасної вищої освіти свідчить про те, що кожна країна, яка вбачає себе в освітньо-науковому просторі, прагне до гармонізації архітектури системи вищої освіти, що є головним завданням Болонського процесу.

Бібліографічні посилавання:

1. Болонський процес у фактах і документах / Упорядники М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук. – К. – Тернопіль: Видавництво ТДПУ ім. В.Гнатюка, 2003. – 52 с.
2. Кремень В.Г. Болонський процес: сближение, а не унификация // Зеркало недели. – № 48 (473). – 13-19 декабря 2003.
3. www.accreditation-council.de/
4. www.mon.gov.ua/

О.Л. Кірдан

(Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини)

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ВИЩОЮ ОСВІТОЮ: КРИТЕРІЙ ОЦІНКИ ЯКОСТІ

Постановка проблеми. Стратегічні напрями та основні способи перетворень в системі вищої освіти окреслені в Державній національній програмі «Освіта» (Україна ХХІ століття), Законі України «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти підтверджують необхідність розроблення нових підходів до визначення критеріїв оцінки якості вищої освіти, рейтингу вітчизняних університетів; пошуку нових підходів реального долучення громадськості до акредитації та ліцензування напрямів освітньої діяльності; оновлення системи законодавчого регламентування ліцензування та акредитації та ін. В цьому аспекті доцільно пригадати слова Д. Табачника про те, що «прагнення до якісної освіти має стати основою національної ідеї України, адже якісна конкурентоспроможна освіта – це фундамент нашої національної ідеї» [9] та зміст інтерв'ю М. Гончаренка «Наша мета – суттєве підвищення якості освіти» [6]. Під час проведення Форуму міністрів освіти європейських країн (22-23 вересня 2011 р., м. Київ) учасниками, з-поміж інших,